

Фінансування науки державним і підприємницьким секторами у європейських країнах та в Україні. Чим обумовлені відмінності?

У більшості країн світу давно склався розподіл сфер впливу у фінансуванні науки між державою та промисловістю. Держава відповідальна, насамперед, за фінансування фундаментальної науки, а також найбільш науко- і капіталоемних досліджень на пріоритетних напрямках. За кошти бюджету створюються науково-дослідні центри, проводяться спільні наукові дослідження підприємств та наукових установ тощо.

Крім того, держава, використовуючи податкові стимули, фінансові субсидії, захист права інтелектуальної власності та інші інструменти, створює сприятливі умови для розвитку науки, стимулює підприємства вкладати кошти у наукову сферу.

Виробничі компанії зацікавлені не у науці безпосередньо, а у фінансових результатах своєї основної діяльності і у своїй конкурентоспроможності, які можна істотно покращити за рахунок впровадження наукових досягнень. Тому компанії самостійно фінансують власні дослідження у багатьох науково-технологічних напрямках, беруть участь у спільному фінансуванні та виконанні стратегічно важливих фундаментальних досліджень і цільових програм як з державними науковими організаціями, так і з іншими компаніями.

При цьому частка фінансування науки з боку держави є досить значною. Наприклад, загальні видатки на науку в країнах Європейського співтовариства (ЄС-27) у 2012 р. становили 1,9 % ВВП, у тому числі 1,23 % ВВП – це видатки з бюджету. Ці ж показники витрат на науку у відсотках до ВВП відповідно становили в Німеччині – 2,78 % та 1,95 %, Франції 2,21 % та 1,33 %, Англії 1,82 % та 1,24 %, Італії 1,27 % та 0,74 %, у Польщі 0,68 % та 0,4 %.

На жаль, впродовж останніх років в Україні витрати на науку далеко нижчі за критичний рівень (0,9 % ВВП). Так, за офіційними даними у 2012 р. вони становили 0,73 % ВВП, у тому числі з бюджету – 0,29 % ВВП.

Основні відмінності між фінансуванням науки державним і підприємницьким секторами у європейських країнах та в Україні полягають у відсутності сприятливого клімату для підприємницького інвестування у вітчизняну наукову сферу, отже, і у відповідному слабкому попиті з боку ділових кіл до проведення повноцінних наукових досліджень і розробок (зокрема частка підприємницького фінансування НДДКР в Україні у 2013 р. зменшилася до 17,6 % від загального обсягу фінансування). Вітчизняні підприємці, які займаються випуском високо- та середньотехнологічної продукції, є включеними в глобальну систему технологічного виробництва,

за якої вигідніше інвестувати в іноземні наукові розробки (шляхом купівлі ліцензій та готових технологій), аніж вкладати кошти у створення вітчизняного інноваційного циклу «наука – технології – виробництво». Однак при цьому слід усвідомлювати, що провідні компанії не продають своїх технологій, які засновані на найновітніших наукових досягненнях і забезпечують цим компаніям домінування на світових ринках і відповідні надприбутки.

Підсумовуючи – основними перевагами здійснення наукової і науково-технічної діяльності у європейських країнах є створення та функціонування цілісної системи стимулювання фінансування науки підприємницьким сектором, а також поєднання стабільного інституціонального (базового) фінансування з державного бюджету наукових інституцій (університетів та наукових установ), програмно-цільового фінансування наукових проектів, які здійснюються тимчасовими науковими колективами (у тому числі ключовими лабораторіями), та державного замовлення на науково-технічну продукцію *(Коментарі Академії до актуальних питань науки, що обговорюються у засобах масової інформації // Національна академія наук України (http://www.nas.gov.ua/text/pdfNews/2_finansuvannya%20nauky.pdf)).*